

Kecskemét-Hetényegyházi Református Egyházközség

Pásztori üzenet [Ámósz 1-6]

Jólét, társadalmi egyenlőtlenségek, az elit fényűző luxusa, a kisemberek kizsákmányolása: mintha csak mostani korunkról olvasnánk. Ámósz könyve a gazdagok ítéletéről szól. Előkelőkről, akik maguknak kényelmes életet biztosítottak, alattvalóikra azonban súlyos terheket róttak. Ámósz felemelte szavát az igazságtalansággal szemben, hogy a törvényt a vezetők a maguk hasznára fordították, a szegények igazát viszont figyelmen kívül hagyták. Ámósz figyelmeztetése kortól független: senki sem élhet vissza Istentől kapott javaival.

Aktuális:

- Várjuk Testvéreinket alkalmainkra!
- A bibliaórát házaknál tartjuk. Ha valaki szívesen lenne házigazdája egy-egy találkozásnak, az imaházban iratkozhat fel.
- Családlátogatás elérhető gyülekezetünkben!

Ámósz röviddel Hóseás előtt prófétált, II. Jeroboám idejében, amikor Izráel viszonylagos békében és jólétben élt. Tekóai pásztorként nevezi meg magát, egy kis faluból származó, hétköznapi emberként. Nem volt előkelő, nem volt jó nevű család leszármazottja. Isten mégis elhívta őt, hogy a leggazdagabbak ítéletét vigye Északra, Samária földjére. Júdeaiként ráadásul Északon idegennek, jövevénynek számított, Salamon halála után ugyanis Izráel és Júda két királyságra szakadt.

Hóseás könyvével ellentétben Ámósz keveset ír a bálvány-imádásról. Szó van ugyan Bételről, mint kultikus központról, de Ámósz inkább az igazságtalansággal szemben prófétál. Pásztor volt, aki első sorban a hétköznapi igazságtalanságát látta: hogyan adják el Izráel fiai egymást rabszolgának, a gazdagok hogyan élnek Istentől elszakadt életet és hogyan dőzsölnek a szegényektől kizsárolt javakból; mintha nem lenne holnap.

Ámósz hitelességét maga a történelem igazolja. Az asszír fogság idején az idegen hatalom pogányokat telepített Samária területére, akikkel aztán a

zsidó népnek együtt kellett élnie évszázadokon keresztül. Izráel köpontjából, a fényűzés és igazságtalanság színteréből Samária így vált (Sodomához és Gomorrához hasonlóan) az Isten elleni lázadás és az azt követő ítélet mintapéldájává. „Félelmetes dolog az élő Isten kezébe esni.” (Zsid 10,31)

Isten gyermekei minden korban próbálják megtalálni azt az utat, mely Isten akaratának megfelel. Így takarékoskodunk mi is az étellel, melyből a világ kiváltságos felének bőven van része. Erőnkhez képest adakozunk a szegények javára, hogy ami nekünk megadatott, abból másoknak is jusson.

Látjuk ezzel szemben az Istentől elszakadt tömegeket ma is, akik úgy élnek, mint Ámósz kortársai régen, mintha nem lenne holnap. Sokan felelőtlenül, pazarló módon herdálják Isten ajándékait, a természet kincseit; míg a világ másik fele éhezik és nélkülözésben él.

Ámósz könyvének központi üzenete: „készülj Istened elé, Izráel!” (4,12) Amikor senki sem gondolta, amikor a vezetők hamis biztonságérzetben éltek, Izráel legsikeresebb időszakában, amikor elképzelhetetlennek tűnt volna a bukás; akkor állt ki Ámósz és hirdette az Úr üzenetét: fogságba küldelek titeket.

A felelőtlen ember számára Isten fenyegetését közvetíti: „Ti azt gondoljátok, hogy messze van a veszedelem napja, ezért közel hoztátok az erőszak uralmát! [...] Ezért majd ők mennek a foglyok élén fogságba...” (6-7)

Ismerünk az emberiség történelméből sok olyan uralmat, melyet öröknek gondoltak, mégis szétesett. Ki gondolta volna 1941-ben, hogy az ezeréves náci birodalom még egy évtizedet sem él meg? Ki gondolta volna a '80-as években, hogy a Szovjetunió hamarosan szétesik?

Istennek van hatalma arra, hogy az ellene lázadó uralmat szinte előjel nélkül felszámolja, de olykor ő azt is megengedi, hogy „beteljen az idő”. Nem ismerjük a jövőt, nem tudjuk, a jelenlegi világkorszak meddig tart majd. Lehet, hogy néhány hét múlva világháborúban találjuk magunkat, de meglehet, hogy hosszú évtizedekig jólétben élhetünk tovább.

Ámósz könyve a felelőtlen embernek szól: ami ma biztosnak tűnik, az holnap könnyen megváltozhat. „Aki tehát azt gondolja, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék!” (1Kor 10,12) Isten látja az ember tetteit, figyeli szándékait és megítéli az ellene lázadókat, a nyerészkedőket, akik mások kárán gazdagodnak.

Ámósz ítéletének különös vonása, hogy meghökkentő volt kortársai számára. Biztonságban és jólétben hirdetett háborút és nélkülözést. Ezek az igék figyelmeztetnek bennünket is, hogy ne országunk és világunk vezetőiben bízunk, mert ők csak emberek. Ne gondoljuk, hogy a magunk alkotta rendszerek örök érvényűek, mert bármikor széteshetnek, ha Isten úgy akarja.

Ezek helyett inkább bízunk magunkat az örökkévaló Istenre, aki minden helyzetben a világ tejhatalmú Ura. Kérjük el tőle, hogy mit akar velünk cselekedni. Saját elképzeléseinket az ő tökéletes tervébe helyezzük, hogy ne érhesen minket csalódás! Aki Istenbe kapaszkodik, annak erős támasza van.

Az ige aktualitása

A 2008-as gazdasági válság és a COVID legsúlyosabb időszaka után nyilatkozták sokan, hogy álmukban sem gondolták volna mindezt. 2007-ben a hitelkérelmek világszinten csúcsokat döntöttek. 2019-ben a nemzetközi kereskedelem, a repülőgépforgalom, az olajkitermelés rekordokat döntött. Váratlan összeomlások, előjel nélküli természeti katasztrófák, növekvő számú háborús konfliktusok jelzik, hogy az ember alkotta rendszerek egyre inkább meginognak.

Azonban Isten igéjének ma is érvényes igazságát fogalmazta meg Ámósz: „Az Urat keressétek, és életben maradtok!” (5,6)

Kérdezz, hogy érts!

Kiben, miben bízunk, ha a jövőre tekintünk?

Mitől érezzük magunkat biztonságban?

Január 31.

1. fejezet

1-2. vers (részlet) „Felharsan az Úr hangja a Sionról, mennydörög Jeruzsálemből; gyászba borulnak a pásztorok legelői, és elszárad a Karmel teteje.”

A Karmel hegy Északon, a Földközi-tenger partján található. Ámósz úgy hivatkozik rá, mint burjánzó, termékeny területre, melyre sokféle növényt, szőlőt, olajfát ültettek. Mivel a hegy teteje fennsíkhhoz hasonló, így az aszálytól különösen veszélyeztetett, nehezen öntözhető. Nyilvánvalóan Ámósz Samáriára utal és arra az áldásra, melyet az Úr adott népének; és melyet ők bűneikkel megrontottak. Isten ítélete a (látszólag) biztonságban és áldásban élő népnek fogságot és váratlan pusztulást hirdet.

3-15. vers (részlet) „Három, sőt négy vétke miatt nem bocsátok meg...”

Bár Ámósz első sorban Izraelnek prófétált, a róla elnevezett könyv elején mégis idegen népek elleni ítéletről olvasunk, az első fejezetben Damaszkusz, Gáza, Tírusz, Edóm és Ammón ellen. A szomszédos népek kegyetlenkedéseit Isten megelévelte.

A „három, sőt négy” formula visszatérő elem a prófeciákban. Itt azonban nem mennyiséget fejeznek ki ezek a számok. Az igemagyarázók eltérnek abban, hogy pontosan mit is akar így megfogalmazni Ámósz. Kálvin kommentárjában úgy vélekedik, hogy a helyes fordítás „három plusz négy”. A héber szövegben ugyanis a kötőszó több értelmű, akár így összeadásként fordítható. Kálvin ez alapján arra a következtetésre jutott, hogy $3+4=7$, azaz a hetes szám jelentése alapján a népek vétke túl sok lett már Isten szemében.

Másik értelmezés szerint, melyet a legtöbb magyarázónál találunk, a „három, sőt négy” fokozódást fejez ki. Eddig három volt, már négy van, és jönni fog a következő is. Akár Kálvin nézőpontját, akár másét vesszük alapul, az üzenet hasonló: Isten türelmes, de nem a végsőkéig. Aki nem tér meg, aki vég nélkül csak bosszantja őt, annak egy idő múltán már nincs kegyelem.

Különös a könyv egészéhez mérten, hogy az idegen népekkel kapcsolatban egészen más vétkeket sorol Ámósz, mint Júda, vagy Izrael esetében. Kizárólag katonai bűnöket, kegyetlenkedést, érdektelenséget ró fel a pogányok esetében, míg Júda és Izrael felé sokkal részletesebben kifejti, amiben ők vétkesek. A különbség a kiválasztottságból ered, ahogy később maga Ámósz fogalmaz: „Csak veletek léptem közösségre a föld minden nemzetsége közül, ezért kérem számon rajtatok minden bűnöket.” (3,2)

Az idegen népek csak a kirívó vétkek miatt kell, hogy feleljenek. Ők ugyanis nem kaptak parancsolatokat és tisztánlátást Istentől, tudatlanok és vakok, ezért Isten azokat a bűnöket rója fel a számukra, melyeket ők maguk is kegyetlenségnek, bűnnek tartottak, mégis elkövették azokat.

Február 1.**2. fejezet****1-3. vers (részlet) „... mésszé égette Edóm királyának csontjait. Ezért tüzet bocsátok Móábra...”**

Különös kegyetlenséget követtek el a móábiták. A leigázott király hamvait jelképesen addig égették, míg mész nem lett a csontokból. A holttesttel való érintkezés önmagában is súlyosan tisztátalan tettnek számított, de ha mindebben gonosz szándék vezérelt valakit, az az Isten szemében megbocsánthatatlan bűn. Aki ilyet tesz, az emberi élet ajándéka ellen vét.

Különös, hogy nem is Izrael, vagy Júda királyával tették ezt, hanem egy másik pogány nép vezetőjével. Gondolhatnánk, hogy Istent nem érdekli, ha egyik tőle idegen nép a másikkal kegyetlenkedik. Ez azonban nincs így.

Istennek ugyanis minden ember teremtménye, kiválasztástól függetlenül, így minden vétket ugyanúgy lát és ugyanúgy rosszall. Csupán súlyában más, ha a kiválasztott néppel tesznek valami gonoszsgot, mert az Istennek megszentelt népével szemben elkövetett vétek sokszoros büntetést von maga után.

4-5. vers „Így szól az Úr: Három, sőt négy vétke miatt nem bocsátok meg Júdának, mert megvetették az Úr törvényét, és nem tartották meg rendelkezéseit. Tévelygésbe vitték őket bálványaik, amelyeket elődeik követtek. Ezért tüzet bocsátok Júdára, és az megemészti Jeruzsálem palotáit.”

Ez az ítélet már egészen más természetű, mint az eddigiek. Isten itt arra a szövetségre hivatkozik, melyet ő maga kötött a kiválasztott néppel a pusztában. A formula azonban itt is ugyanaz: „három, sőt (plusz) négy vétke miatt nem bocsátok meg”. Ez Júda esetében váratlanul szigorú ítélet, mert a többi prófétánál még úgy látjuk, hogy Júda általában kitartott Istene mellett, csak időszakosan tértek le a helyes útról.

Még a Királyok második könyvében is azt olvassuk az ekkor regnáló királyról, Uzziijáról, hogy „Azt tette, amit helyesnek lát az Úr, egészen úgy, ahogyan apja, Amacjá tette.” Ámósz ítéletét azonban mégis megérthetjük, ha egy verssel tovább olvasunk: „Csak az áldozóhalmok nem szűntek meg, a nép továbbra is áldozott és tömjénezett az áldozóhalmokon.” (2Kir 15,3-4)

Ámósz szigorú szavai arra figyelmeztetik Isten gyermekeit, hogy hiába az istenfélő vezető, hiába a látszólagos kegyesség, mégis a mindennapok és a hit gyakorlata dönti el, hogy ki tartozik igazán az Úrhoz, és kire vár az ítélet. Ahogy maga Jézus mondta: „Miért mondjátok nekem: Uram, Uram – ha nem teszitek, amit mondok?” (Lk 6,46)

6-8. vers „Így szól az Úr: Három, sőt négy vétke miatt nem bocsátok meg Izraelnek, mert eladják pénzért az igazat, és egy pár saruért a szegényt. Azt kívánják, hogy a nincstelenek a föld porát szórják a fejükre, és elutasítják a szűkölködő ügyét. Apa és fia egy leányhoz járnak, így gyalázzák meg szent nevemet. Zálogba vett ruhán terpeszkednek minden oltár mellett, és a megbírságoltak borát isszák Istenük házában.”

Ahogy haladunk sorban Ámósz próféciaín, egyre közeledünk prófétai szolgálata központi helyszíné, Samária felé. Az előző részben az idegen népek, majd Júda, most Izrael. Itt azonban még a teljes északi országrészt kell értenünk, melyen II. Jeroboám uralkodott. Samária volt a bűnözés központja ugyan, de Isten nem feledkezik el arról sem, amit mások tettek. Talán nem olyan kirívó, talán nem olyan látványos, de a bűn az bűn.

Izraelben is voltak, akik másokat kisémmiztek, még ha ott ez nem is volt olyan elterjedt, mint Samáriában. Az „egy pár saru” olyan jelentéktelen értékű volt, hogy ezért valakit eladni rabszolgának különös kegyetlenség volt. Majd a kárörvendés ellen emel szót Ámósz, hogy a dőzsölők már-már várják, hogy a szegényebb sorsú szomszéd és ismerős mikor megy csődbe. Különös, hogy Ámósz a paráznaság egy ennyire konkrét formáját emeli ki: ugyanahhoz a leányhoz jár apa és fia. Erre nézve ugyanis nem találunk kifejezett tiltást a törvényben, főleg, ha a prostitúcióról van szó. Ez azonban akkor is bűn, ha a törvény kifejezetten nem tiltja, mert a nemi élet szentségén ejt csorbát. A zálogba vett ruha és a megbírságoltak bora egyaránt mások hibáján való nyereszkedést jelent.

Ezek között nem találunk kirívó, különösen súlyos bűnöket, mégis ugyanazt a formulát használja, mint az előbbieken: „nem bocsátok meg”. Isten előtt ugyanis mindenféle elhajlás bűnnek számít, nem mérlegel látványos és alig észrevehető bűnök között. Ha az ember fokozatosan lép rá a helytelen útra, még ha pár lépést is tesz, már az veszélyezteti őt. Isten ezért azonnal figyelmeztet, a legkisebb elhajlás láttán is. Így gondoskodik ő azokról, akiknek megesküdött: „Bölcsé teszek, és megtanítalak, melyik úton kell járnod. Tanácsot adok, rajtad lesz a szemem!” (Zsolt 32,8) Ha viszont valaki újból és újból elutasítja, és nem kér ebből a vezetésből, azt Isten egy

idő után kiveti magából, sorsára hagyja. Nem lehet közösségben olyanokkal, akik ellene szegülnek akaratának.

9-16. vers (részletek) „Pedig én kipusztítottam előlük az emóriakat [...] Fölhoztalak benneteket Egyiptom földjéről, és vezettelek a pusztában negyven esztendeig, hogy birtokba vegyétek az emóriak földjét. [...] Fiaitok közül prófétákat támasztottam, ifjaitok közül názírokat. Nem így van-e, Izráel fiai? – így szól az Úr. De ti a názírokat borral itattátok, a prófétákra meg ráparancsoltatok: Ne prófétáljatok! Ezért én megingatom alattatok a földet, ahogyan meginog a szekér, ha kéréssel van tele.”

Ezekben a versekben Ámósz leírása fokozatosan halad Isten gondviselő szeretetétől Izráel elbukásáig. A honfoglalásban, a pusztai vándorlásban, törvényben, prófétákban Isten gondot akart viselni az övéiről. A kiválasztott nép mégis pimasz módon válaszolt Isten szeretetére: válogatott módszerekkel lehetetlenítették el Isten tervét.

Ahogy a názírokat (szent életet élők, akik bort nem ittak és kovászosat nem ettek és hajukat nem nyírták le Istenért) borral itatták és a prófétákat elnémították, úgy léptek tiltott szövetségre a pogányokkal és úgy keresték az ő isteneiket.

„Ezért én megingatom alattatok a földet...” Az itt található „meginogom” kifejezés, bár fordítása nehézkes, vélhetően a bizonytalanságot fejezi ki. Talán az első fejezet bevezetőjére reflektál, ahol ezt írta a szerző: „Ámósz beszédei... két évvel a földrendés előtt.” (1,1)

Ennek a bizonytalanságnak, tehetetlenségnek leírása az a felsorolás is, melyet a 14-16. versekben olvasunk: a gyors nem menekül, a legbátrabb is meghátrál; tehát az emberi megoldások véglegesen csődöt mondanak.

Február 2.

3. fejezet

1-2. vers (részlet) „Csak veletek léptem közösségre a föld minden nemzetsége közül, ezért kérem számon rajtatok minden bűnötöket.”

Nem lehet kifogása senkinek, aki Isten ítélőszéke előtt áll meg. Minden népen számon kéri a bűnt. De a sajátjait különösen figyeli. Aki a szent Istenhez tartozik, annak magának is szentnek kell lennie.

Ha valaki ennek ellenére elutasítja Isten parancsait, arra a lehető legsúlyosabb ítélet vár. Más az, ha valaki szándékosan vétkezik, vagy ha hanyagságból, nem szándékosan hibázott. Ezért aki tisztában van a bűn természetével, ha valaki tudja, mit miért parancsol Isten, arra nézve az ítélet más súlyú, mint a pogányoknak. Ilyen értelemben a törvény, ahogy Pál apostol is fogalmaz, átok is lehet; feltéve, hogy valaki nem tartja be. Márpedig az ember képtelen maradéktalanul teljesíteni Isten törvényét.

Izráel esetében azonban másról volt szó. Ők szándékosan, bűneik teljes tudatában vétkeztek Isten ellen. Sőt, még fel is hívták magukra a figyelmet, direkt kirívó bűnöket követtek el, hogy Istent és prófétáit bosszantsák. Az ilyen vétkekre nincs mentség, nincs bocsánat. Erre érkezett Ámósz válasza:

3-8. vers (részlet) „Ha oroszlán ordít, ki ne félne? Ha az én Uram, az Úr szól, ki ne prófétálna?”

Ámósz ebben a hosszú felsorolásban nyilvánvaló dolgokat vesz sorra: az oroszlán akkor ordít, ha zsákmánya van; akkor esik csapdába egy madár, ha valaki csapdát állít neki. Ilyen közkeletű látásmód volt az, ha valami baj történt, azt az Úr adta. És Ámósz ilyen nyilvánvalónak tekinti, hogy kötelező prófétálnia, mert az Úr igéjét nem foghatja vissza. Különösképpen, ha olyan súlyú bűnökkel szembesül az ember, mint Ámósz. És a leírásban az ország közepe felé haladva itt érkezünk el a bűnök gócpontjába, Samáriába.

9-15. vers (részlet) „Hirdessétek Asdód palotáinak tetejéről és az Egyiptomban levő palotákról, és mondjátok: Gyűjjetek össze Samária hegyein, lássátok meg, milyen zűrzavar van ott, és milyen elnyomás van benne! Nem tudnak helyesen cselekedni – így szól az Úr –, erőszakkal és zsarolással gyűjtenek kincset palotáikba. Ezért így szól az én Uram, az Úr: Ellenség veszi körül az országot, megfosztanak hatalmától, kirabolják palotáidat.”

Ámósz könyvét a földrajzon keresztül érthetjük meg. A helyszín Samária (az északi országrész alsó fele), mely ekkor még Izráel frekventált területének számított. Kánaán földjének kellős közepén helyezkedett el. Kíváló adottságai miatt ide összpontosult az ország politikai és lelki élete. Samária volt Izráel centruma minden értelemben.

Az itt élők élvezték az egész ország javait. Ide áramlott a kereskedők tömege, itt haladtak át azok, akik Észak és Dél között utaztak. A terület katonai értelemben is nélkülözhetetlennek számított.

Így tehát az itt élők az ókori állapotokhoz mérten luxus körülmények között éltek. Minőségi ruhák, távoli vidékek portékái, elefántcsont paloták, vidéki nyaralók. Fényűző ünnepek, bor, hárfazene, drága olajok. Kulikus központok, ahová messziről érkeztek a zarándokok: Bétel, Gilgál, Beérseba. Felfegyverzett katonaság, sikeres csaták, harci kocsik, lovasság, erődített városok.

Hóseáshoz hasonlóan Ámósz is több kifejezést használ ennek a területnek a leírására: hagyományosan Samária Efraim és Manassé törzseinek területe, József két fiáé. De akár Efraimról, Manasséről, akár Józsefről, vagy Samáriáról van szó, mind ugyanazt jelenti: az ország leggazdagabbjait, akik eltelve maguktól mit sem törődtek Isten parancsaival.

Asdód (a filiszteusok fővárosa) és Egyiptom említése arra utal, hogy ez a két nép különösen értett a megszálláshoz, az ostromhoz. Igazi elnyomók voltak, egész történetük során. De Samária leigázására még ők is csak „csettinteni fognak”. Izráel köpontja, a fényűző országrész így lett az ítélet martalékává. És mindez 722-ben be is következett, először ugyanis Samáriát pusztították el az asszírok és itt volt a legsúlyosabb a kár.

Február 3.**4. fejezet**

1-3. vers „Halljátok meg ezt az ígét, ti, básáni tehenek Samária hegyén, akik sanyargatjátok a nincsteleneket, és bántalmazátok a szegényeket, akik ezt mondjátok uraitoknak: Hozzatok még, hadd igyunk! Megesküdtt szentségében¹ az én Uram, az Úr, hogy eljön rátok az az idő, amikor szigonnyal visznek el benneteket, maradékokotokat pedig halászhorgokkal. A leomlott falon át mentek ki egymás után, és a Hermón felé hajtanak benneteket – így szól az Úr.”

¹ A RÚF 2014 fordítás szerint: szentségére.

Isten kijelentése szilárd. Ritkán olvasunk ilyen határozott jövődölést, melyre az Úr „megesküdött szentségében”. Ráadásul nők bűnével kapcsolatban szerepel ez a kifejezés.

„Básáni tehenek” – Ámósz állattartó ember volt. Tudta, mit jelent a Samáriában található básáni föld, ami az ország legjobb állattartó vidéke volt, füves legelőkkel, bőséges forrásokkal. Amikor Samária asszonyairól szól, ezt veti a szemükre. Bőséges legelők, mint teheneitek, királyi módon élhettek, meghíztatok (a hízás az ókorban a gazdagság jelképe volt). És jóllakott, minden jóval ellátott asszonyok, akik napjaikat dőzsöléssel töltik, pont ők semmiznek ki másokat és veszik el a szegények kenyerét.

Isten ellenük esküt tett, esküvel kötelezte magát – azaz nem lehet visszavonni, be fog következni. Tulajdonképpen olyan súlyos ítélet érkezik az előkelő samáriai hölgyekre, hogy még ha megtérnének is, akkor sem maradna el, Isten ezeket a szavakat akkor sem vonná már vissza.

A szigony ezen a helyen apró, nyílhegyhez hasonló fém eszközt jelent, melyet az ember alsó ajkán, vagy orrán fűrtak át, hogy azzal vonszolják. A megalázás és a totális leigázás jelképe ez.

4-5. vers „Jöjjetek csak Bételbe, és vétkezzetek, Gilgálban vétkezzetek még többet! Hozzátok reggelenként áldozataitokat, harmadnapra tizedeiteket! Égessetek kovásszal készült hálaáldozatot, kiáltásokat, híreszteljétek, hogy önkéntes áldozatot hoztok, mert így szeretitek, Izráel fiai! – így szól az én Uram, az Úr.”

Elsőre talán félreérthető lehet ez a szakasz. Mintha Ámósz az áldozatok ellen prófétálna. A szakasz helyes megértését azonban a 4. vers biztosítja. Az eredeti hívogató liturgikus szöveg minden bizonnyal így hangzott: „Jöjjetek Bételbe és tisztítsátok meg magatokat!”

Ámósz ezt az eredetileg pozitív tartalmú hívogató fordítja a fonákjára, és készít belőle gúnnnyal kifigurázott ítéletet: „Jöjjetek csak Bételbe és vétkezzetek!” És ezzel a gúnnnyal folytatja: „áldozatok, mert így szeretitek...” Arra utal itt Ámósz, hogy az izráeliek kedvtelést csináltak az áldozásból. Úgy szolgáltak, ahogy nekik tetszett. Saját maguk előtt tetszelegtek adományaikkal és áldozataikkal, mintha csak az áldozat lefizetné Istent, hogy a hasznukra cselekedjen. Kiforgatott gyakorlatukra Ámósz kiforgatott logikával válaszol: „kiáltások, híreszteljétek!” Kürtöltsetek magatok előtt, hogy milyen emberek vagytok!

Ámósz ítélete figyelmeztetés mindenkinek, aki az Isten ajándékait szeretné saját elképzelése szerint forgatni, és aki Istent úgy használná, mintha csak egy eszköz, áldásautomata lenne.

6-13. vers (részlet) „mégsem tértetek meg hozzám!”

Ámósz felsorolja a figyelmeztető jeleket, melyek akkoriban bekövetkeztek: éhínség, aszály, gabonarozsda, sáska, dögvész. Isten gondviseléséről tanúskodik, hogy először csak figyelmeztette népét. Mind olyan természeti csapás, mely után az ország egy-két év múltán helyreállhatott. Jött aztán egy nagy eső, és az előző évben szárazságban elvetett magvak kikelhettek, újra lett termés. Így a sáskajárás is, egyik évben pusztulást hozott, következő évben a talaj pihentetése folytán kétszeres termést arathattak. Ráadásul a paloták megmaradtak aszály idején is, és az elefántcsontot sem rágta meg a sáska. Folytathatták ott, ahol abbahagyták.

Ámósz magyarázatában ezek az események, mint apró figyelmeztető, helyreigazító jelek intették a népet megtérésre. De ahogy érkeztek sorra a csapások, a nép, mint az Exodus fáraója, makacs maradt, ahogy Mózes második könyvében is fogalmaz a szentíró, szívük kemény maradt.

A 13. vers tanúsága szerint „Isten tudtára adja szándékát az embernek”, ő mindig előre szól, nem tesz semmi olyat, amit ne mondott volna meg előre igéjén keresztül. Az előző fejezetben szintén:

„Az én Uram, az Úr semmit sem tesz addig, míg titkát ki nem jelenti szolgálóinak, a prófétáknak.” (3.7) Isten úgy figyelmezteti népét, ahogy apa szólítgatja fiát, ha az a veszébe rohanna.

Február 4.

5. fejezet

1-17. vers (részlet) „Az Urat keressétek, és életben maradtok!”

Úgy illik ebbe a korszakba a siratóéneket, mint ha valaki gyászolná egy gyermek születését. Legalábbis a nép, különösképpen az elit réteg számára nem volt ok a sírásra. Ellenkezőleg, ők örültek, vigadoztak: nagy ünnepeket tartottak, gondtalanul éltek. Viszont a próféta gyászol, mégpedig pont őket. Jóllehet a vezetőknek sem tűnt fel a veszély, ők önfeledten éltek az életüket, de Ámós a közelgő veszély láttán figyelmezteti népét: „... akkor életben maradtok!”

De hisz élünk. – mondhatták rá válaszul a kortársak. *Károgó varjú, már megint farkast kiált. Miért kell elrontani az ünnepünket, miért kell mindig az ördögöt falra festeni?* Kifogásokat is találhattak maguknak bőségesen: *megtartjuk az ünnepeket, követjük a parancsokat, adakozunk bőségesen, mit akar még mindig tőlünk az Úr?*

Ámós pedig újból válaszol: „Különbén rátör József házára... Bétel miatt.” Mert valóban áldoztak ők, csak épp nem úgy, ahogy Istenük kívánta volna. A maguk módján próbáltak istenes életet élni, csak hogy az nem Isten szerint való. Mert őt nem lehet akárhogy szolgálni. És így a végeredmény az, hogy „méreggé teszitek a törvényt”.(7)

„Gyűlölik azt, aki megfeddi őket a kapuban, és utálják, aki megmondja az igazat.” (10) De mégis csak az igazság vezet gyógyulásra. Ámós ezért gyűlöletük helyett ezt ajánlja számukra: „Gyűlöljétek [inkább] a rosszat, szeressétek a jót, szerezzetek érvényt a törvénynek a kapuban!”

18-20. vers „Jaj azoknak, akik az Úr napját kívánják! Minek nektek az Úr napja? Sötét lesz az, nem világos! Olyan lesz, mint mikor valaki oroslán elől fut, és medve támad rá, bejut a házba, kezével a falnak támaszkodik, és megmarja egy kígyó. Bizony, sötét lesz az Úr napja, nem világos, vaksötét lesz, fény sugar nélkül!”

A próféta egy addig kialakult elképzelésre reagál, melyet „Úr napjának” neveztek. Izráel várta Isten ítéletét, azt a napot, amikor végre leszámol a bűnös népekkel az ő javukra. Tulajdonképpen azonosították magukat Istennel, mintha végig egy oldalon állnának vele, holott ez közel sem volt így. Ámós látásmódja ezért nem követte az addigra elterjedt, hagyományos elképzelést, sőt magát Izráelt is az ítélet alá sorolta. A nép tagjai pozitív elbírálást vártak (az Úr történelmi beavatkozását saját javukra, erre utalhat a mondatban használt várakozás fogalma, az אורה), ez az igazságtétel a próféta szerint azonban nem következhetett be. A nép ugyanis bűnnel terhelt volt, az ítélet tehát őket is súlytotta volna. Hiába tekintették magukat kiválasztottnak, ha közben a szövetség követelményeit nem teljesítették. Ámós tehát megtagadta a nép hitében gyökerező hamis reménységet, hogy az Úr napja nekik hoz majd győzelmet.

A próféta tapasztalata egyértelmű: az Úr ítéletében nem hagyhatja következmények nélkül saját népének bűneit. Sőt, az ő vétkeiket még részletesebben kell vizsgálnia, elvégre a nép tudott Isten parancsolatairól, szemben a pogányokkal. Egyébként is lehetetlen, hogy bármelyik nemzet, népcsoport privilégiummal álljon oda Isten ítélőszéke elé, mert ő nem személyválogató.

Az ítélet végbemegy, kérlelhetetlenül. Ámósz képekkel szemlélteti Isten igazságszolgáltatását: oroszlán előtt menekül, majd medve támad rá, végül benne a házban kígyó marja meg. Ez a fokozatosság fejezi ki, hogy Isten előtt nincs menekvés. Sem a pusztában (oroszlán), sem az erdőben (medve), de még az ember saját házában sem (kígyó). Mindez persze nem kell, hogy megrémítse az embert, Isten ugyanis nem könyörtelen Úr. Az ítélet csak azoké, akik nem hajolnak meg uralma előtt.

A Zsoltárok könyvében olvassuk: „Az Úr szeme látja az igazakat, füle meghallja kiáltásukat. Az Úr a gonosztevők ellen fordul, emléküket is kiirtja a földről. Akik az Úrhoz kiáltanak, azokat meghallgatja, és kimentti őket minden bajból.” (Zsolt 34,16-18)

21-27. vers „Gyűlölöm, megvetem ünnepeiteket, ünnepségeiteket ki nem állhatom! Ha égőáldozatot mutattok be nekem, vagy ha ételáldozatot, nem gyönyörködöm bennük. Rá se tekintek a békeáldozatra, melyet hizlalt állatokból adtok! Távozzatok előlem hangos éneklésetekkel, hallani sem akarom lantotok zengését! Áradjon a törvény, mint a víz, és az igazság, mint a bővizű patak! Véresáldozatot és ételáldozatot úgy hoztatok-e nekem a pusztában negyven éven át, Izráel háza, hogy közben királyotokat, Szikkútót hordoztatok, és Kijjúnt, csillagistenetek képmását, amelyeket ti készítettetek?! Ezért fogságba küldelek titeket Damaszkuszon túlra – mondja az Úr, akinek Seregek Istene a neve.”

Ámósz itt újfent nem az Istentől kapott törvény ellen beszél. Az ünnepeket, melyeket az Úr elrendelt, ha azokat az ember az Isten akaratának megfelelően megtartja, jót cselekszik. Ámósz kortársai viszont az ünnepek tartalmát kiforgatták, pogány kultikus elemeket csempészték az autentikus ünnepek rendjébe. Az ég és föld Istene helyett Kijjúnt emlegették és Szikkútót.

Ámósz olyan korban hirdette a fogságot, amikor még közeledni sem látszott a veszély. Röviddel az ő munkálkodása után azonban Hóseás is átvette az ő látásmódját. De míg utóbbi próféta idején a hatalmi harcok, puccsok még igazolták is az asszír veszélyt, Ámósz korában semmi jele nem mutatkozott ennek. Az ő üzenete annyira elütött korától, hogy nem csoda, ha senki sem vette komolyan. Mégis beigazolódt, és ahogy a környező népek elbuktak, végül Izráel is sorra került.

Február 5.

6. fejezet (részletek)

„Jaj a gondtalanoknak a Sionon, az elbizakodottaknak Samária hegyén, a legkiválóbb nép előkelőinek, akikhez folyamodik Izráel háza! [...] Ti azt gondoljátok, hogy messze van a veszedelem napja, ezért közel hoztatok az erőszak uralmát! Elefántcsont ágyakon heverésznek, pamlagokon terpeszkednek, megeszik a nyájból a bárányokat, és a hizlalóból a borjúkat! Hárfakísérettel dalolásznak, és azt hiszik, hogy zenéjük olyan, mint Dávidé. Kelyhekből isszák a bort, és finom olajjal kenik magukat, de József romlásával nem törődnek. Ezért majd ők mennek a foglyok élén fogságba, és vége lesz a terpeszkedők mulatozásának. Önmagára esküdt az én Uram, az Úr. [...] Futhatnak-e kősziklán a lovak, fel lehet-e azt szántani ökrökkel? Ti pedig méreggá tettétek a törvényt, és az igazság gyümölcsét ürommé. Örültök Lódebárnak, és azt mondjátok: A magunk erejével foglaltuk el Karnajimot! Én majd egy népet indítok ellened, Izráel háza – így szól az Úr, a Seregek Istene –, amely sanyargat benneteket a Hamátba vezető úttól le az Arábá-völgyig.”

Gondtalanok, ebizakodottak, messze látják a veszedelmet, heverésznek, dalolásznak.

A 13. versben ez áll: „örültök Lódebárnak”. Katonai sikerre utal itt Ámósz. II. Jeroboám elfoglalt egy környező területet. Úgy tüntették fel ezt a kortársak, mint világraszóló győzelmet. Csakhogy Lódebár területe igen apró volt, alig tudunk róla valamit. Minden szempontból jelentéktelen.

Ámósz szemléletes leírása a nép, a vezető réteg gondolkozásmódjáról, hozzáállásáról szól. Amikor az ember Istentől elszakad, először látásmódja változik meg. Maga a bűn kifejezései is általában ezt az „elhajlást” fejezik ki. Nem hirtelen váltást, hanem apró kisiklást, útról való letérést. De miután az ember látásmódja torzul, hamarosan tettek is követik a változást. Mik ezek a katonai sikerek Dávidéhoz mérten? Mégis úgy beszéltek róla. Sőt, mikor dalolászna, „azt hiszik, hogy zenéjük olyan, mint Dávidé.”

Elbízták magukat lovasaik és a harci kocsik láttán. A lovasság viszont a köves talajon hatástalan. Mégsem látták be, hogy erejük kevés, még emberileg sem elegendő Asszíriával szemben. Ahogy a Példabeszédek könyve írja: „Az összeomlást gőg előzi meg, a bukást pedig felfuvalkodottság.” (Péld 16,18)

Az olvasóknak

Aki még nincs rajta a levelezőlistán, de szeretné hétről-hétre megkapni a *Pásztori üzenetet*, feliratkozhat a tamaskadar2@gmail.com címre küldött levéllel. Elegendő annyit írni, hogy „feliratkozás”.

Kérem a testvéreket, segítsenek az üzenetek terjesztésében, hogy minél többekhez eljuthasson Isten élő szava!

Köszönöm a visszajelzéseket! Istennek legyen hála és dicséret örökké!

Kádár Tamás György

lp.